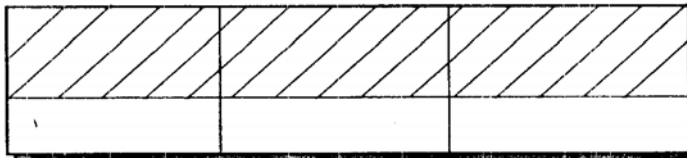

ใช้ภูมิปัญญาไทย : การพัฒนาศักยภาพ โดยเน้นโรงเรียนเป็นสำคัญ

วิเชียร ภู่วรรณ*

การนำภูมิปัญญาไทยสู่กระบวนการพัฒนาศักยภาพ โดยเน้นโรงเรียนเป็นสำคัญหรือเน้นโรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนา (School-Based Management) เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการจัดการศึกษานั้น จะต้องจัดเพื่อคนทุก ๆ คน โดยผ่านกระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ภูมิปัญญาไทย

ภูมิปัญญาสากล

การศึกษา
ตามอัธยาศัย

การศึกษา
นอกระบบ

การศึกษา
ในระบบ

ในอดีตการจัดการศึกษาในลักษณะดังกล่าว ไทยเราจัดมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายายที่ต้องการจะให้บุตรหลานเมื่อเติบโตขึ้นเขาจะได้เป็นคนดีของสังคม ซึ่งมองว่าเป็นการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยและการศึกษานอกระบบ เช่น พ่อแม่แก่งอาซิปทำขนมก็จะสั่งสอนลูกให้เรียนรู้การประกอบอาชีพนั่น ๆ จากตนโดยใช้การปฏิบัติจริงสืบทอดอาชีพอัน ๆ กันมาไม่มีร่องรอยการจดบันทึกหรือถ้ามีก็มีน้อย

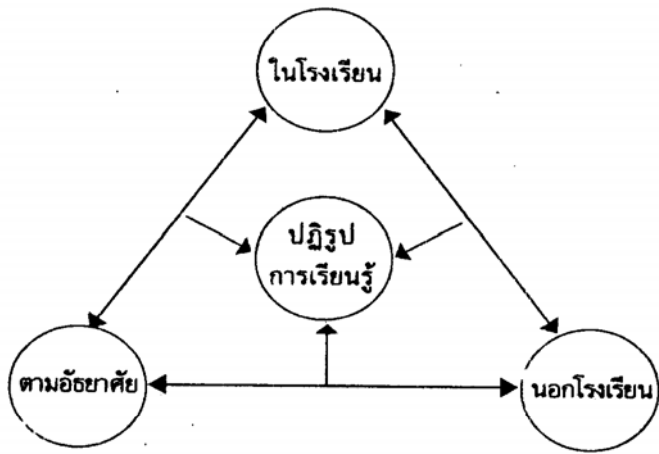
* ศึกษาในเทศกฝ้ายบริหารและการจัดการ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 จังหวัดราชบุรี

ต่อมาเราจัดการศึกษาในระบบขึ้น มีหลักสูตรจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการวัดผลและประเมินผลอยู่ในสถานที่แห่งหนึ่ง โดยคิดว่าจะย่อโลกแห่งการเรียนรู้มาอยู่ในโลกสมมุติที่เรียกว่า "โรงเรียน" ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทุก ๆ อย่าง เด็ก ๆ จะได้ไม่ต้องเสียเวลาไปเรียนรู้จากที่ต่าง ๆ จึงมีห้องเรียนสี่เหลี่ยม มีครูคอยบอกเนื้อหาความรู้ มีระเบียบการวัดผลที่ใครทำผิดแล้วต้องถูกจำแนกเป็นกลุ่ม ๆ ตามความเชื่อ คนนั้นเก่งคนนี้อ่อนเรียนต่อในระดับสูงไม่ได้ สังคมก็จะลงโทษว่าเขามีระดับการศึกษาต่ำทำให้ประเทศด้อยพัฒนาไปด้วย

ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต สังคมไทยเรามีความหวังในการพัฒนาประเทศโดยใช้การศึกษาเพื่อแก้ปัญหาความทุกข์ยากของแผ่นดิน เมื่อเราหันมาใช้ภูมิปัญญาไทยผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล เลือกที่จะปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ใหม่ โดยเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพของตนเอง รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รู้ที่จะเลือกแก่นและทิ้งกาก หมายถึงรู้ที่จะใช้กระบวนการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การคิดวิเคราะห์ การจดบันทึก การตั้งข้อสงสัยใคร่รู้ ฯลฯ และสามารถทบทวนความรู้ที่ได้มาว่าถูกต้องเป็นจริงหรือไม่ ถ้าที่จะยืนยันและภูมิใจในองค์ความรู้นั้น ๆ

จากนโยบายสู่การปฏิบัติ

โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ จังหวัดเพชรบุรี โดยการนำของท่านผู้อำนวยการ รัตนา เชาว์ปรีชานำโรงเรียนเข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพของโรงเรียน โดยใช้ปัจจัยองค์รวม ปัจจัยสนับสนุน และกระบวนการวิจัยเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา จัดทำโครงการโดยการสนับสนุนจากหน่วยงานและบุคลากรในท้องถิ่น อาทิเช่น กรมวิชาการ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 และภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิด เสนอแนวทางและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นวิถีชีวิตของชุมชนคนเพชรบุรี นำมาเป็นแหล่งเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนทุกกลุ่มโดยใช้ยุทธศาสตร์การดำเนินงานพัฒนาศักยภาพของโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ 11 ยุทธศาสตร์ในการประสานทั้ง 3 ระบบเข้าด้วยกัน

ขับเคลื่อนการปฏิรูปการเรียนรู้

การใช้ภูมิปัญญาไทยเพื่อพัฒนาศักยภาพของโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ จังหวัดเพชรบุรีนั้น ท่านศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี ประธานที่สัมมนากล่าวว่า ชุมชนเพชรบุรีควรจะรวมตัวเป็นประชาคม มีการประชุมเสวนาบ่อยๆ และระบบในโรงเรียนไม่ควรแข็งตัวมากนัก เช่น การจัดเวลาให้นักเรียนได้ไปศึกษา ค้นคว้า สังเกต สัมภาษณ์ เก็บข้อมูลต่างๆ จากแหล่งเรียนรู้ ครูและปราชญ์ชาวบ้านร่วมกันช่วยเหลือส่งเสริมให้เขาได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ กระตุ้นให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยความอดทน และไม่รู้ด้วยตนเองจะจัดเป็นกิจกรรมเดี่ยวหรือกิจกรรมกลุ่มก็ได้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศนั้น เข้าไปใกล้ตัวผู้เรียนมากขึ้นกว่าที่ผ่านมากล่าวคือ ครูรวมตัวกันเป็นกลุ่มจัดแผนการสอนร่วมกันแบบบูรณาการข้ามวิชา มีการประเมินผลร่วมกันและไม่ทำให้นักเรียนเครียด เวลาเรียนยืดหยุ่น นักเรียนมีโอกาสได้เรียนรู้ อย่างอิสระสอดคล้องกับความต้องการของเขาอย่างแท้จริง

แก่นแท้อีกประการหนึ่งในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เบญจมเทพอุทิศ จังหวัดเพชรบุรีคือ ความภูมิใจของท่านผู้มีความรู้ในท้องถิ่น เช่น แม่กิมไล้ เจ้าของกิจการขนมไทยที่มีชื่อเสียงในจังหวัดเพชรบุรีโดยท่านได้เล่าถึงประสบการณ์ ที่ได้สร้างสิ่งสมมายาวนานเกี่ยวกับการทำขนมจนมีชื่อเสียง ท่านกล่าวว่า ยินดีที่จะถ่ายทอดกระบวนการผลิตหรือขั้นตอนที่สำคัญให้ผู้เรียนได้ศึกษา ท่านได้ย้ำจากประสบการณ์ว่าต้องพัฒนาผลผลิตให้ดียิ่งขึ้นมากกว่าที่ทำอยู่แบบเดิมๆ ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นการเรียนรู้ชีวิตเพื่อชีวิตนั่นเอง

วันนี้ผมเชื่อว่า โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ จังหวัดเพชรบุรี ได้ขับเคลื่อนกระแสแห่งการปฏิรูปการศึกษา ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ 2542 ให้ก้าวหน้ากว่าสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศเอง เมื่อเทียบกับปีการศึกษาที่ผ่านมาอย่างแน่นอนครับ !!!

หนังสืออ้างอิง

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา.

กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, 2541.

วิชาการ, กรม. โครงการประชุมสัมมนาการเรียนรู้สู่ยุค วันที่ 23 มกราคม 2544

หอประชุมโรงเรียนเบญจมเทพูทิศ จังหวัดเพชรบุรี.

เบญจมเทพูทิศ, โรงเรียน. รายงานโครงการพัฒนาศักยภาพของโรงเรียนโดยใช้ปัจจัยองค์รวม

ปัจจัยสนับสนุน และกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. เอกสารโรเนียว.

ธรรมเกียรติ กันอริ พลิกสถานการณ์บนพื้นฐานกฎหมายปฏิรูปการศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาแห่งชาติ กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์. 2543

อุทัย บุญประเสริฐ. รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของ

สถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School - Based Management)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2543.